

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De varietate motuum iracundiæ, & eorum vsu. Ac de vitiosis motibus in
hoc genere. Capvt XXXII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

Cum quidem tu, o vecors, & amens, cum omnes boni, abisti, inclusique mœrent, tēpla generent, tectū ipsa vrbis lugerent, complexus es istud funestum animal, ex nefarijs stupris, & civili cruore, ex omnium scelerum importunitate, & flagitiorum impunitate concretum: Atque eodem in templo, eodem loci vestigio, & temporis, abiria non mei solum, sed patriæ fœnecis abstulisti. Quid ego illorū dierum epulas? quid lætitiā, & gratulationē tuam? quid cū tuis sordidissimis gregibus intemperatissimas perpotationes prædicē? Quis te illis diebus sobriū? quis agentē aliquid, quod esset libero dignum? quis denique in publico vidit: cum collegæ tui domus cætu, & cymbalis personaret? cumque ipse nudus in conuiuio saltaret in quo, ne tum quidem, cū illum suum saltariorum versaret orbem, fortunæ rotā perimescebat. Hic autem non tā musicus iacebat in suo Gregorū fatore, atq; vino, quod quidem istius in illis Reipublicis, quasi aliquod Lapitharum, aut Centaurorū conuiuium ferebatur: quo nemo potest dicere, vtrum iste plus biberit, an vomuerit, an effuderit.

Hæc crudelitas, & turpitude tam sublimi oratione expressa, ingentes habet aculeos. Post hæc modo vibrantur confertæ exclamationes: vt, O tenebræ, o lutum, o sordes! Et alibi: O scelus, o portentum in vltimas terras exportandum! Et rursum: O spectaculum miserum, atque acerbum ludibrio esse verbis gloriam, P. R. nomen, in hominum conuentu, atque multitudine, piratico Myoparone, in portu Syracusarum, de classe populi Romani triumphum agat pirata, cum prætoris nequissimi, acerbissimi que nauim prædonum xemi aspergerent.

Modò apostrophæ, & conuersiones accedunt ad homines, ad Deos. vt,

Per Deos Immortales, Iudices, quo tandem animo sedetis, aut hæc quemadmodum auditis; vtrum ego desipio, & plusquam satis est, doleo in tanta calamitate, miseriaque foetiorum? an vos quoque hic acerbissimus innocentium cruciatus, & maxor pari sensu doloris afficit, &c. Ad Deos, vt, καλῶ ἢ ἐναντιὸν ἡμῶν ὦ ἀνόθεσ Αἰθνηῶσι τοῖς θεοῖς ἀπαγ-
τας.

Modò comparata proferuntur exempla.

Quis hoc fecit vlla in Schyria tyrannus, vt eos, quos luctu afficeret, lugere nõ sineret?

mœrorem relinquis, mœroris auferis insignia, eripis lachrymas, non consolando, sed minando.

Modò per prosopopœias orationes exprimentur, mortui ipsi ad tribunal Iudicium, & confessum auditorum appellantur; siquidem Orestes apud Libanium, apte admodum patris demortui animam, & Apollinem Pythium, tanquam innocentia suæ propugnatores aduocat. Ad summum tanquam balistis exploduntur indignationes, execrationes, dira, & cætera id genus, de quibus in figuris. Adduntur etiam minime, & varij terrores incuriuntur, vt [Erit, erit illud tempus.] & similia.

Quod si etiam signa extiterint, vt corpora spurcè tractata, liuores, cruor, vulnera, vites, gladij, suppliciorum instrumenta.

Signa externa aptè hic proferuntur.

Clotildis, Clothouæ filia, & Childeberti, Clotharij, atque Theodorici Regum Francorum soror, ab Almarco Rege Visigothorum Ariano, cui nupsérat, ignominiose, duritè que tractata, imbutum suo cruore sudarium ad fratres Reges misit, quibus veluti literis sanguine exaratis perciti, classicum tota Francia cecinerunt, & immane illud bellum cõstârunt; quo res Visigothorum prorsus attritæ ceciderunt. Nec altares magis P. R. excitauit, quàm cum Antonius Castalis vestem explicans exclamauit;

Ὁ σολῆς ἐσσορα γένεθς ἐν τῷ τῶστω μόνον ὡς εἶπεν ἑλαβες ἐν ταύτῃ σφαιρῆς.

Paul. Aemil. l. i.

Diol. l. 44.

De varietate motuum iracundia, & eorum vsu.

Ac de vitiosis motibus in hoc genere.

CAPVT XXXII.

A Dhibenda est à prudenti feliciter oratore permagna in hisce motibus concitandis temperies, vt insanos quosque, & ignauos reiciat: sanos contra, & generosos studiosissime consequatur. Primum quidam motus sunt iracundiæ, qui videntur magni, & violenti, sed re ipsa verbosi sunt, degentes, ignaui: qui a comicis, plebeijs hominibus tribui solent: Rumpuntur enim nonnūquam iracundiæ, & quo magis irascuntur, eo plenior rem omnium capiunt risum. Talia sunt ista apud Terentium.

Ecc 2 Intro

Demosib.
de coron. a.
Cicero in
d. 70 m.

Tum autem Syrum impulsorem: vab! quibus
illum lacerarem modis.

Sublimem, medium, arripere, & capite pri-
mum in terra statuerem.

Vt cerebro aspergat viam.

Adolescenti ipsi oculos eriperem: post hac praece-
ptem da em:

Ceteros ruerem, agerem, raperem, tunderem, &
prostrerem.

Fulgura sunt haec (vt diximus) è pelui.

Quin apud Plautum, quanto dolore, & i-
racundia haec senex.

Perij, interij, occidi: quò curam? & quò non
curram?

Plautus in
aulularia.

Tene, tene, quem? quis? nescio, nihil video, ca-
cus, atque

Equidem quo eam, aut ubi sim, aut qui sim,
neque cum a. imo

Certum inuestigare, obsecro vos ergo mihi au-
xilium

Oro, obsecro, sitis: & hominem demonstratis,
quò eam abstulerit.

Qui vestitus, & creata occuliant sese, atq; sedet,
quasi sint frugi.

Quid ais tu? tibi credere certum est, nam esse
bonum te vultu cognosco.

Quid est, quò videtur noui omnes. Scio fure esse
hic complures.

Haec tam iracunda ad risum ab ingenioso
poeta sunt comparata. Homo enim dolore, &
iracundia caecus seipsum interrogat, & si-
mul respondet, modò alios laudat pariter, & vitupe-
rat, quas ob causas meritò deridetur.

Quae sunt igitur huius affectus vitia? faci-
le est istud: quidem prudentia diiudicare.
Primum vitiosus sunt nimis vehementes, atq;
insani. Tantum enim abest, vt iracundiam,
vel terrorem injiciant clamosi isti nugatores,
qui potius se ipsos praebent deridendos, quò
ratione praestantissima hominis parte videan-
tur destituti.

Secundò, deridentur qui licet insani nihil
admodum habeant, supra rem tamen, & per-
sonam sunt elati: quales sunt, qui in caulis,
& negotijs minoris momenti adhibentur ad
tragœdiæ grauitatem nimis compositi. Quod
vixitum pueris familiare est, qui in affectibus,
& iudicijs nullum persape tenent modum.
Atqui vt res alioqui viles amplissimis extol-
lunt laudibus, sic etiam in minora quæque
crimina, æque solent, ac in maxima, excan-
descere.

Tertio generosi plerumque motus verbis Motus ge-
antiquis, atque inflatis deteri, infringique fo- nerois quib
lent: Num enim in risum cedit hæc iracundia enarui,
Medea apud Pacuuium?

Quidnam autem hoc soniti est, quò stridit Pacuuius
fori?

Vbi ille est? me miseram! quoniam clamor e-
liminat.

Si quis me hac oratione incilet, quid respon-
deam?

Vtinam nunc matrem, am ingenio, vt meum
patrem vici queam.

Egone tyranni noui reueritudinem,

Me caluuiur sufficio.

Quartò, cauendum est serijs iracundia
motibus, misceantur ioci, & ridicula. Ne-
que enim licet irasci oratori, vt Ballioni.

Forum coquinum qui vocant, stuitè vo-
cant:

Nam non coquinum est, verum furinum est
fori.

Nam si ego iuratus peiorem hominem qua-
rerem.

Coquinum non potui, quàm hunc, quem duce
ducere.

Multiloquum, gloriosum, insulsum, in-
utilem.

Quin hæc rem Orcus recipere hunc ad se
noluit.

Vt esset hic, qui mortuus cenam coquat:

Nam hic solus illis coquere quò placeat,
potest.

De generosis iracundia moti- bus.

CAPVT XXXIII.

Extant plerique generosi iracundia mo-
tus, qui, quasi liberi paterni corporis si-
militudinem, sic animæ ipsius Oratorum,
à quibus fluunt, effigiem quandam præfe-
runt, vt non immeritò, illustrium parentum
sobilem possis appellare. Quæ in re præ-
ceteris admirabiles. Diuus Gregorius Nazian-
zenus, Demosthenes, & Cicero extitere.

Quo enim spiritu, hæc aduer-
sus Iulianum.